

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12820

FAR YUGNT

Isaac Leib Peretz

*The original of this title comes from the permanent collection of the
YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

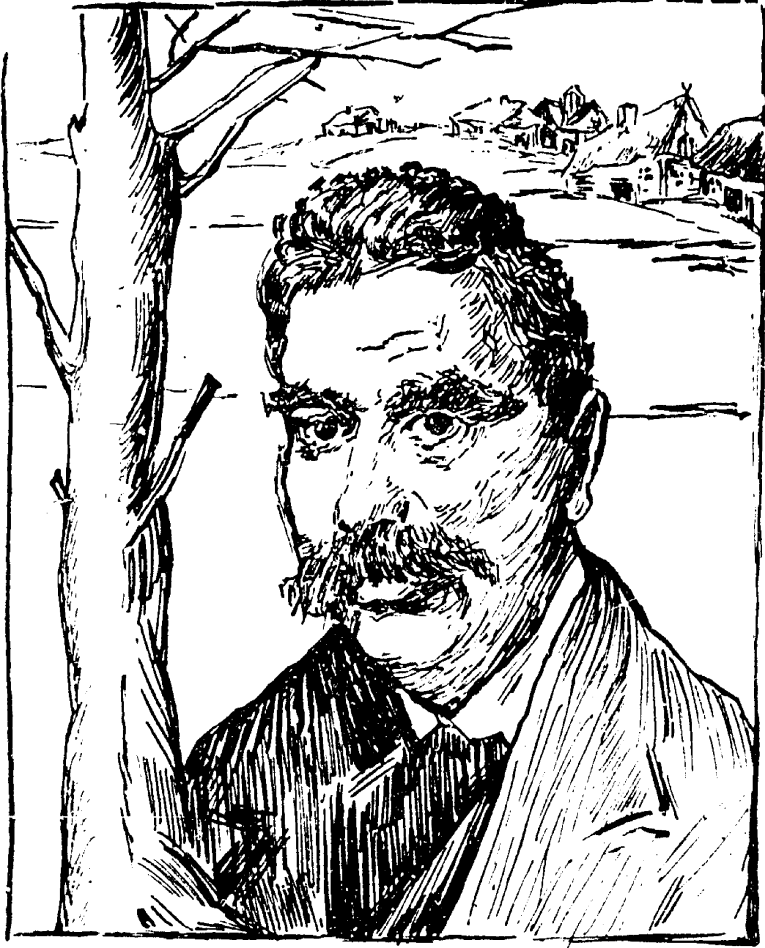
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

גא. פרידל

פאר יוגנט

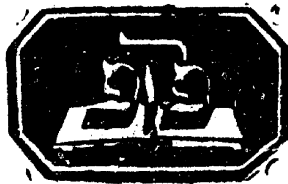
..קינדערפריינד.
חארשע

נומער
5
1938

10105 (8)

י. ל. פרץ

פאר יוגנט

קינדער פארשנדל, ווארשע 1938

Printed in Poland

I. L. P E R E C

F A R J U G N T

„Kinder-Frajnd“ Warszawa 1938

זעצער" ה. גלאַנק, טוראַנאַהסקע 28 ה. 25

Druk. „Renoma“, Warszawa

ו א נ י ש

(ב א ל א ד ע)

איר וויסט מן הסתם
די וועלט איז א ים,
מיר זענען פיש;
(טייל זענען העכט,
שלינגען נישט שלעכט...
זאגט, אפשר ניש'ן?).

די וועלט איז א ים,
ברייט אן א שיעור,
די פיש זענען מיר,
דער פישער איז ס'ם*.)

ער האָט זיך אַלס פישער
ביים לעבן געשטעלט!
די תאוה — דאָס ווערעמל —
פירט איבער די וועלט!

עס כאַפט וויל די אַנגל
א פיש נאָך א פיש;
עס דאַכט זיך — א ווערעמל,
א בליק נאָר, א קוש...

(* — דער טיורל.)

גאַר באַלד נאַכן ווערעמל
גייט האַקן און שטריק:
געזעקט מיטן לעבן,
אַ סוף פונעם גליק.

און יעדערער ווייסט עס,
און יעדערער קען אים,
דעם שמדניק, דעם שטן,
דעם שר פון גיהנום;

און זעלטן איז עמעץ
באַשירעמט און באַהיט...
אַט, אייך צו וואַרענען
זינג איך מיין ליד!

א.

ס'איז געווען אַ מאַל אַן עילוי,
גישט געקענט די וועלט אפילו,
נישט געווען אין קלאַס;
פרום דער טאַטע, פרום די מאַמע,
די משפּחה - לומדים סאַמע,
גאַר פון עקסטן פאַס!

סאַמע גאונים און למדנים,
מיט אַן „אלף-בית" רבנים,
סיקלינגט מיט איר די וועלט;
און מבינים גרויסע זאַגן:
זיי וועט אַלע איבעריאַגן
מאַניש אונדזער העלד!

מאַניש איז אַ ווילער יונג,
ר'האַט אַ קעפל פּייער פלינק,
אַנגעפילט מיט תורה!

טרעפט אויך באלד ארנין אין קארב,
מעג דער רמב"ם זיין ווי הארב,
און דערצו נאך א בעל-קורא!

און א שיינער יונג - א פראכט!
שווארצע לאקן ווי די נאכט,
קארמען-ליפן - רויזן צוויי!
שווארצע ברעמען ווי די בויגן,
ווי דער הימל בלאע אויגן
און א פייער ברענט אין זיי!

יעדעס ביינדל אין אים לעבט,
און ער גייט נישט, נאר ער שוועבט -
אנצוקוקן איז א פרייד!

* * *

געלעבט האבן דעמאלט
נאך די אלטע באלעבאטים,
מיט מעשענע בריקן
און זילבערנע פתים.

גאלדענע עטרות
און איזערנע מוחות -
אנדערע יארן,
גאר אנדערע קויכעס.

פול ס'בית-המדרש
מיט קארפענע קעפ.
מען לערנט נאך אין פאליש.
מען זיצט אויף די טרעפ.

עס ווערט נישט פאר חצות
קיין ליכטל פארלאשן;
און פראזשבעס צו רענדלעך,
און תורה מיגראשן.

און דעמאָלט האָט מאָניש
אַלס עילוי געשמט—
די גרעסטע רבנים,
פון ווייט, פון דער פרעמד:

דער פטיש פון לאַשטשעוו.
דער „סיני“ פון קאַזין.
דער מאור הגדול
פון קלײן-מאזעלבאַזין.

זיי קומען אומישנע
פארהערן דעם עילוי!
און טאנצן פאר שימחה:
אתולתא-דגאולה*.)

— וויל איז דעם טאטן, וואָס האָט אַזא זון.
וויל איז דער מאַמען, וואָס וועטן ערציען.
וויל איז דעם דור, וואָס אים פאַרמאַגט!
אין משיחס צייטן ווערט אַזוינס געבוירן!
אַ ירושלים, עפן אויף דינע טויערן!—
דאָס האָבן אַלע רבנים געזאָגט!

ב.

אויפן באַרג אַררט.
אויפן הויכן באַרג,
וואָס טראַגט דעם אייביקן
שניי אויפן קאַרק:

אויפן באַרג אַררט —
לויט עס איז באַשריבן —
איז מיט דער תיבה
נח שטיין געבליבן.

(* זעהייב פון דער אייטלייזונג.)

און איז אַרויס פון קאַסטן
מיט שם, חם און יפת.
און מיט אַלע חיות,
בהמות און עופות...

און זיי אַלע זעען
מיט די אייגענע אויגן,
ווי עס הענגט אין הימל
גאַטט פּיילנבוּיגן.

און הערן גאַטט שבועה:
„דאָ שווער איך דיר, וועלט!
עס וועט דיר נישט פעלן
קיין היץ און קיין קעלט!

כאַטש רצחע און האַרגע,
כאַטש גנבע און מסר,
איך וועל דיך נישט טאַפּיען
שוין קיין מאָל אין וואַסער!“

געטאַנצט האַפן חיות,
חם האָט געלאַכט,
און נח האָט די ערשטע
פּוסע געמאַכט.

געשטאַרבן שוין אַלע...
אַ פעקל מיט יאָרן!
עס שטייט דאָך די תּיבה
ביז היינט לופּרון

דאָרט אונטער די שנייען,
און ס'הענגט אויף דער וואַנט
עד היום דער צוהר
דער גרויסער ברייליאַנט.

און דארט אין דער תיבה,
אין שנייען און פרעסט,
דארט האט זיך ס מ א ל
געפלאכטן א נעסט.

און קעגן דעם צוהר
קעמט אלץ אין דער פרי
לילית די גאלדענע
לאקן זיך צו.

זי קעמט זיי און קרייזלט,
און פלעכט זיי קאקעס,
און ס מ א ל ליגט זיך
און רייכערט אין בעט.

זיי שמועסן פארטרויט
פון דעם און פון יענעם,
וועמען צו פאקן
ארטן אין גיהנום.

וועמען צו שמייסן
מיט אייזערנע ריטער,
וועמען צו פרעגלען
צום פרישטיק אויף פוטער!

אין א שיינעם מאַרגן
קלינגלט עס שטארק,
עס ציטערט די תיבה,
עס צאפלט דער באַרג.

עז שפרינגט שיר סמאל
ארויס פונעם בעט.
הערטן זי עס באזינדט זיך
דערשראקן א שד.

מיטגעבראכט האט ער
אן עקסטערע-ראפארט,
קוים וואָס ער שלוקערצט
א וואָרט נאָך א וואָרט:

— אַך, גרויסער מלך!
עס ציטערט דיין טראַן...
וואָס איז געשען?
געשווינד, הער באַראַן!"

— אין קיניגרייך פוילן,
הארט ביי דער גרענעץ,
ליגט זיך אַ שטעטעלע
גרויס ווי אַ גענעץ.

און קוים וואָס מען זעט עס,
מען הערט עס אויך זעלטן.
היזלעך ווי ניסלעך,
פון שמות געצעלטן.

אין גאַנצן אַ צענדליק,
צו צייכן אויף פינגער!
עס פייסן די ציגן
די דעכער פאַר הונגער!

און שטיל ווי אַ קברות,
מענטשן ווי מתים—
קיין גאווה, קיין תאוה,
מען לעבט פון תעניתים.

קיין חסידים, קיין דייטשן—
האַט תורה אַ קיום,
וואַקסן רבנים,
מען פאַשעט עילויים...

צינד וואַקסט נאָך אַ גאון,
וואָס וועט נאָך פאַרשעמען
גאַנץ פּוילן און לייטע,
און זאַמוט און בעמען!

און לאַזסטו אים וואַקסן,
און לאַזסטו אים פריי,
ביסטו חלילה,
הוד מלכות, פאַרביי!

האַסטו פאַרלוירן
גאַנץ פּוילן און לייטע,
איזו חס-ושלום -
אַן עק פון נישט-גוטע!

וועט ער אונדז יאָגן
מיט שרעקלעכן האַס,
און ברענגען משיחן
חלילה וחוס!

דער ימח-שמו,
זיי ר'האַט עס דערהערט, -
איזו אים די שימחה
געוואָרן געשטערט.

ליגט ער און טראַכט
טאָג אַזוי נאַכט,
און ריבט זיך, און רונצלעט דעם שטערן.
- געוואַלט! לילית קרוין!
אַן עצה גיב! שוין!
אַזוינס קאַן די וועלט איבערקערן!

די נוס איז האַרט,
נאָר, מיין מאַן, וואַרט -
זיי קנאַקט דאָך אונטער די צייך!

ניצחון איז זיס!
גרייט אן די שפיו,
דער בראַטן וועט קומען אליין.

א, גאַט, האַב רחמנות,
זיי זוכן נקמה!
האַלט, יידן, תענית
פאַר דער נשמה!

עס שווינדלען די אויגן,
הייס ווערט און קאַלט.
זי הענגט אויף אַ הערל,
אַט, אַט, אַט, זי פאַלט...

ג.

טראַ-ראַ-ראַ, טראַך!
וואָס איז געשען?
צי האָט נישט דאַרט עמען
משיחן געזען?

ווען בלאַזט מען שופר?
דאָך אלוד נישט תמוז!
צי איז ער משובע
געוואָרן, דער שמש?

וואָס בלאַזט עס און פיפט,
האַט דונערט און קנאַלט?
פלאַצן די דעמבעס
און סאַסנעס אין וואַלד?

עס פיפט און קנאַלט,
עס זעצט און עס קנאַקט...
עס יאָגט אן עקסטערע
פאַסט פון טראַקט!

אַך, ווער האָט אַזא
קלינגען געהערט?
עס פליען ווי רוחות
— נאַשפּיץ די פּערד!

עס קלינגען די גלעקלעך
וואָס אַ מאָל פּרייער,
עס שפּריצן די פּאַדקאַוועס
פּונקן און פּייער.

עס שלענגלט זיך. קנאַקט
אַן רחמים די בייטש,
מען שטייט מיט אַפענע
מילער: וואָס טייטש?

צו זעען דאָס ווּנדער
זענען אַרויס
קראַנקע פּון בעטן,
לומדים פּון קלויו.

קינדער פּון חדר —
איינס אין דער מיט
אין האַנט די תּחתונים —
פּון אונטער דער רוט.

דאָרט לויפט אַ שוחט
בלייך ווי די וואַנט,
אַ נישט דערקוילעטער
האַן אין דער האַנט.

ער האָט אין מיטן
דאָס פּייסן געהערט.
און — במקוּב דעם האַן
דעם חלף אויף דרייערד?

און פליט אויפן רבל
צרויף ווי א קויל,
ארין מיטן חוטם -
אין אפענעם מויל!

און דאָ לויפט אַ טויבע
און ברעכט זיך די הענט:
„שריט, יידן, העכער!
יידן, ווו ברענט?”

אויסגעלאָזט האָט זיך
די מעשה גאָר פראַסט:
אַ דייטש איז געקומען
פון דאַנציג מיט פאַסט!

מיטגעברענגט האָט ער
גאָר אוצרות מיט געלט!
גיין וועט אַ מסחר!
זיין וועט אַ וועלט!

און גאָט האָט דאָס שטעטל
מיט מיחיה באַגליקט,
ער האָט זיי פון הימל
אַן אוצר געשיקט.

עס האַנדלט דאָס דייטשל
מיט פלעזירליי תבואות,
קויפט גאָלד און טאַלער
און מאַכט נישט קיין שהיות!

אַלץ ווערט מיט גאַלד צונע
רענדלעך געוויגן,
דעם סוחר ווערט פריילעך
און ליכטיק אין ד'אויגן!

הייבן אָן האַנדלען
די שוחטים, דיינים...
עס לויפן, עס קויפן
מלמדים, זטלנים...

אַז אַלעס איז סחורה,
און פאַרשום - אַ רעגן!
און פויערן מיט פורן
פאַרלייגן די וועגן!

און אַלץ איז אַ סחורה,
געקויפט און געשטעלט!
שיטן אָן יידעלעך
פעסלעך מיט געלט!

אַך, ווער געדענקט
אַזא גאַלדענע צייט?
מען טראַגט אין דער וואַכן
נאַר אַטלעס און זינד!

און חתונות מאַכט מען
טאַג-טעגלעך כּסדר,
באַוואַרפן די שניידער
מיט חתונה-קליידער.

עס זענען אָן הענט שוין
די קלעזמער געבליבן,
די חופּה צעריסן,
די שטאַנגען צעריבן.

עס האָט שוין דער בדחן
קיין כּוח צו לאַכן,
מען קריגט שוין קיין וואַקס נישט.
הבדלות צו מאַכן.

לעקען פאר ברויט שטאָט,
און ניס, פאָמעראַנצן!...
עס קאַכט ווי אַ קעסל
דאָס שטעטל אין גאַנצן!

נאָר דער דייטש האָט מיטגעבראַכט
אַ ב ת י ח י ד ה ל ע אַ פראַכט :
גאַלדענע לאַקן ביז די פיס!
אויגן בלישטשען ווי די שטערן,
און אַ קול — אַ פרייד צו הערן!
און אַ שטימע — צוקער זיס!

און זי גייט נישט, נאָר זי שפּרינגט,
און זי רעדט נישט, נאָר זי זינגט,
פריילעך, לוסטיקטאָנאָן נאַכט!
און לאַזט אַרויס איר קול מאַרי,
העלפט דאָס גאַנצע הויז איר צו,
קנאַקט סאַר לאַכן, ווען זי לאַכט!

כאַ! כאַ! קלינגט עס ווי אַ גלאַק!
יעדעס שטיינרל, יעדער טשוואַק,
וואַנט און דאַך, דאָס הויז אין גאַנצן!
עס לייגט די אַל אַוועק דער שוסטער,
און דער מאַרשאַלעק דער וויסטער
כאַפט זיין גרונע טאַנצן!

און אַז מאַניש גייט כסדר
יעדן מאַרגן פרי אין חדר,
בלייבט ער שטיין ביים טויער...
דעמאָלט זינגט אַ פראַכט מאַרי,
און איר טרעלן-מעלאַדי
דרינגט אים טיף אין אויער!

עס דרינגט אַרײַן אין האַרץ אים סײַך,
און אויפן אייגענעם מאַסײַה,
מיט דער זעלבער מעלאָדי,
זינגט דערנאָך ער די גמרא,
און איז מטעים יעדע סברא,
דרייט נאָך מיטן פינגער צו!

נאָר אַ שווייס ליגט אויפן שטערן,
און די אויגן - פּײַכט פון טרערן,
און דאָס פנים בלאַס ווי קריד,
דער רבי זינגער זיצט פאַרצוקט,
סײַטייט די רביצין און קוקט:
„אוי, ווער ווייסט, וואָס דאָס פאַטייט זי“

* * *

דער פּאָטער - פּאַרנומען,
אין אַלעם פאַרגעסן;
אין דער היים זעלטן
אַ שבת געזעסן.

עס זעט דאָך די מוטער,
ווי מאַניש פאַרשחינדט;
זי שרעקט זיך און פרעגט אים:
וואָס איז דיר, מיין קינד?

וואָס לאָזט זיך דיין קול
אַזוי וויינענדיק הערן?
וואָס האַסטו אין די אויגן
נאָר טרערן און טרערן?

וואָס ביסטו אַזוי בלאַס,
מיין איינציקעס קינד?
ווער האָט דיר פאַרלאָשן,
זאָג, וואָס פאַר אַ ווינט,

די אייגעלעך דינע,
די שיינע הבדלות?
ווי האַסטו גענומען
ניגונים — יללות?

אן אן עין-הרע,
געזונט זיי און שטאַרק,
דו פלעגסט דאָך צו זינגען,
פונקט אַ קאַנאַרעק.

אַ שטייגער, אַ וואָלאַך,
ציי אַנדערע זאַכן!
עס פלעגט דאָך פאַר הענוג
דאָס האַרץ אין מיר לאַכן.

אַז דו פלעגסט זינגען
די זמירות ביים עסן;
היינט האַסטו גאָר יענע
ניגונים פאַרגעסן!

היינט זינגסטו גאָר אַנדערש.
היינט זינגסטו נישט גוט,
עס קלעמט מיר דאָס האַרץ צו,
עס קילט מיר דאָס בלוט;

עס שנײַדט ווי מיט מעסער,
אין האַרץ דיין געזאַנג!
וואָס איז פאַר אַ שטייגער,
וואָס איז פאַר אַ גאַנג?

פלעגסט אַ מאַל העלפן
דעם חון אין שול...
גאָר אַנדערע קולות,
אן אַנדער געמיל;

אצינד עמעץ אנדערש
זינגט פון דיר ארויס!
וואָס איז דיר, מיין לעבן?
דער מאַמען זאָג אויס!

— צי ווייס איך דען, מאַמע,
וואָס ס'זינגט דאָרט אין מיר?
איך ווייס נאָר, אין האַרץ איז
גאָר אנדערש ווי פריער!

איך ווייס נישט, וואָס ס'איז מיר,
עס נאָנט דאָך אין האַרץ;
און פלוצלונג פאַר ד'אויגן
ווערט פינצער און שוואַרץ...

עס הייבט אָן צו ברענען
ווי פֿייער אין מוח;
עס ריטן זיך קולות
פון האַלדז אױס מיט פּוח!

און אַטעם פאַרמעלט מיר,
ס'איז ענג אין דער צרוסט,
איך וויל זיי פאַרהאַלטן
די טענער, אומזיסט!

זיי פליען ווי פייגל
ארויס פון אַ נעסט...
און — אַזוי זינגט זיך...
אַט, ווי דו זעסט!

.ד.

אינעם שטעטל איז געווען
פון קדמונים אַ מפולת!
דאָרטן פלעגן לצים ווױנען,
מוזיצירן, מאַכן קולות.

קרייפן, מיאנטשען, קוויטשען, בילן,
אָדער סווישטשען ווי דער הינט.
אויפן דאָך גייט אויף דער וואַך
אַרום אָן אַלטער שוואַרצער הינט :

ס'פלענט אַרויטצוואַרפן שטיינער,
גאַנצע פּוּרן אויף דער וואַג,
און עס פּלעגן זיך באַווייזן
די גישט-גוטע טאַג אויף טאַג !

ווייבער, מענער, יידן, קריסטן
ווייכן לאַנג די גאַנצע גאַס ;
און מיט הויכן גראַז באַוואַקסן
שטייען היילעך פּוסטע-פּאַס !

דאָרט ביי נאַכט באַווייזט זיך מאַניש,
צו דער חורבה גייט ער צו,
ס'קלאַפט דאָס האַרץ ווי ביי אַ גולן :
דאָרטן וואַרט אויף אים מאַרי !

אים באַגלייטן צוויי מלאכים :
אין דער לינקער זייט אַ שלעכטער,
און מיט טרערן אין די אויגן
גייט דער גוטער אין דער רעכטער

און דער גוטער מלאַך רוימט אים
אין דעם רעכטן אויער אַרײַן :
„האַב רחמנות, דיין נשמה
זאָל פאַר גאַס גישט זינדיק זאָן !

„חייט, די וועלט האָט ער באַשאַפן,
וואָס אין הימל, וואָס אויף דרײַערד !
„זון, לבנה, אַלע שטערן,
„אַלע אַקסן, אַלע פּערד,

„ער סאַרזאָרגט אויך לייבן, בערן,
„גייט פּרנסה שאַף און רינדער.
„האַט דעם מענטש זיך אויסגעקליבן,
„ער זאָל לויבן זיינע הונדער.

„און דעם תּמציית פון די אומות
„האַט ער ייִדן אויסגעצויגן,
„און זעקס הונדערט דרייצן מצוות
„אַפּגעמאַסטן, אַפּגעוויגן!

„טו נאָר תּשובה, און ער וועט דיך
„מיט שׂי עולמות פּאַרנעלטן!
„אוי, באַרעכן! איז מאַרי דען
„זערט דריי הונדערט מיט צען וועלטן זי?

„חוזק מאַכט דער שלעכטער מלאַך,
„רוימט אין לינקן אויער אַרײַן:
„— האַסט נאָך צײַט אויף עולם הבא!
„און ער וועט דיר מוחל זײַן!

„זי האַט ראובן גישט געזינדיקט?
„אַדער דוויד און בת שבע?
„אַלע זענען אין גן-עדן,
„ווייל ער האַט אַ גוטע טבע!

„און אַ ליאַדע קרום, אַ טרער,
„אין אַ ווינטערטאָג אַ תּענית,
„און אַ וואָרט: „איך וועל גישט מער!
„און ער גלייבט דיר אויף נאמנות!

„אזוי טענהן די מלאַכים.
„און דער ישוב דויערט גישט לאַנג...
„אַט זי ווייזט זיך שוין אין פענצטער,
„און עס הערט זיך איר געזאַנג.

פלאַמען ברענען איר אין די אויגן,
אלע תאוות - אין איר ליד!
און ער פליט שוין פניל פון בויגן,
און דאָס בלוט עס קאַכט און זידט!

טויזנט גרילן, טויזנט שפיגען,
פלעדערמינו און איילן* הערן,
זייער זינגען, לאַכן, קושן,
זייער קושן, האַלדזן, שווערן...

און ער שווערט איר הייסע ליבע
בני זיין לעבן, ביים געזונט;
דאָך זי שמייכלט: - אַנאָ שבועה
טראַגט אַוועק דער ליכטסטער וויגט!

און ער שווערט איר בני די ציצית,
בני די פאות, בני די תפילין,
און בני שופר של משיח...
„אָג וואָס נאָך? אום גאַטעס ווילן?“

און ער שווערט איר הייסע ליבע
אַלץ סאַרבדענטער און פאַרשייטער,
און זי שמייכלט, און זי בעט זיך:
-- שווער נאָר חייטער, ווייטער, ווייטער...

און ער שווערט איר בני זיין טאָטן,
בני דער גוטער פרומער מאַמען;
בני דער באַבען, בני דעם זידן,
און בני אלע נאָך צוזאַמען...

אויף איר ליפל שפילט אַ שמייכל
און די אויגן אירע גלאַנצן,
און זי בעט זיך: - חייטער, חייטער!
זי וויל זיכער זיין אין גאַנצן!

(*) סאַהעס.

וויל א בחור קאן פארפירן,
קען פארנעסן, האט זי מורא...
אין ער שווערט איר ביים פרוכת,
ביי דעם פתח, ביי דער תורה!

און זי בעט זיך: - העכער! העכער!
זי וויל זיכער זיין אין גאנצן!
און זי כשופט מיט איר אָטעם
און די אויגן בלישטשען, גלאַנצן...

און ער גרייפט אַלץ העכער, העכער,
האַט גאַטס גאַמען אויסגערוסן!...
.....
פונעם הימל קנאַלט אַ דונער,
פון גיהנום פונעם טיסן

אַ געלעכטער, אַ גערודער,
און ער פליט שוין, פאַר קאַנוואַיעס"
אויף אַ בעזעם אין דער הייך.

אויסן בארג אַררט דאָרטן
איז אַ לעבן, אַ געפילדער,
ס'איז אַ פאַל דאָרט אין דער תיבה,
און אַ שרעקליכער, אַ ווילדער.

און קאַפּעלן (יענע וועלטי-
קע ציגינער) מוזיצירן,
און שאַפּפּאַניער - זיי האַטער,
און די רוחות קאַנקאַנירן!

לאַמפּן - טויזנט פעסער סמאַלע,
די רשעים זענען קנויטן;
ס'גייט אַרום אַן עקסטערע שדל
מיט אַ שערל צו די צויטן!

און די קיניגין אין לילית!
אין די אויגן זאָט זי בליצן;
און ס'מ'ל טראַגט איר לאַנגע
שלעפּ מיט בראַנצאנדער שפיצן.

*

אין דער טיר דאַרט שטייט געשלאָסן
אונדזער מאַניש אויף אַ קייט...
און מען לייגט שוין אָן אַ פּייער
און די שפיז אין צוגעגרייט!

באַנטשע שווייג

דאָ, אויף דער וועלט, האָט באַנטשע שווייג טויט גאָר
קיין אינדרוק נישט געמאַכט! פּרענט עמעצן בחרח: ווער
באַנטשע איז געווען, ווי אזוי ער האָט געלעבט, אויף וואָס
ער איז געשטאַרבן! צי האָט אין אים דאָס האַרץ געפלאַצט,
צי די פּוהות זענען אים אויסגעגאַנגען, צי דער מאַר-
ביין האָט זיך אונטערגעבראַכן אונטער אַ שווערער לאַסט... ווער
ווייסט? עפּשער איז ער גאָר פאַר הונגער געשטאַרבן!
אַ פּערד אין טראַמוויי זאָל סאָלן, וואָלט מען זיך מער
אינטערעסירט. עס וואָלטן צייטונגען געשריבן, הונדערטער
מענטשן וואָלטן פון אלע גאַסן געלאָפּן און די נעחילע פאַ-
קוט; באַטראַכט אפּילע דעם אָרט, וווּ די מאַפּאלע איז גע-
ווען...

באַנטשע האָט שטיל געלעבט און איז שטיל געשטאַרבן;
ווי אַ שאַטן איז ער דורך דורך אונדזער וועלט!
אויף באַנטשעס ברית האָט מען קיין זיין נישט געטרוג-
קען, עס האָבן קיין פּוסעס געקלונגען! צו בר-מיצוה האָט
ער קיין קלינגענדיקע דרשה נישט געזאָגט... געלעבט האָט ער
ווי אַ גרוי קליין קע-נדל זאָמר ביים ברעג פון ים צווישן
מיליאָנען זיינס גלייכן; און אַ דער ווינט האָט עס אויפגעוויבן
און אויף דער אַנדערער זייט ים אַריבערגעיאָגט, האָט עס
קיינער נישט באַמערקט!

ביים לעבן האָט די נאַסע בלאַסע קיין צייכן פון זיין
פּוס נישט באַהאַלטן; גאַכן טויט - האָט דער ווינט דאָס
קליינע ברעטל פון זיין קבר אומגעוואָרפּן: דעם קברנס
ווייב האָט עס געמונען זייט פון קבר און דערביי א טעפּל

קארטאָסל אָפגעקאַכט... עס איז דריי טעג נאָך באַנטשעס טויט,
פרעגט דעם קברן בחרם, ווו ער האָט אים געלייגט!
אַ שאַטן! זיין פּאָטאָגראַפיע איז נישט געבליבן בני קיי-
נעם אין מויעך, בני קיינעם אין האַרץ; עס איז פון אים קיין
זכר געבליבן!
קיין קינור, קיין ריגור; עלנט געלעבט - עלנט גע-
שטאַרבן!

ווען נישט דאָס מענטשלעכע גערודער, וואָלט אפשר
עמעצער אַ מאָל דערהערט, ווי באַנטשעס מאַרכביין האָט אונ-
טער דער לאַסט געקנאַקט; וואָלט די וועלט מער צייט געהאַט,
וואָלט עמעצער אפשר אַ מאָל באַמערקט, אַז באַנטשע (אויך
אַ מענטש) האָט לעבעדיקערהייט צוויי אויסגעלאָשענע אויגן און
שרעקלעך איינגעפאלענע באַקן; אַז אַפילו ווען ער האָט גאָר
שוין קיין לאַסט אויף די פלייצעס, איז אים אויך דער קאַפּ
צו דער ערד געבויגן, גלויב ער וואָלט לעבעדיקערהייט זיין
קבר געזוכט! וואָלטן אַזוי ווייניק מענטשן ווי פּערד אין
טראַמווי געווען, וואָלט אפשר אַ מאָל עמעצער געפרעגט:
ווו איז באַנטשע אַהינגעקומען?!

ווען מען האָט באַנטשען אין שפיטאַל אַריינגעפירט, איז
זיין ווינקל אין סוטערינע נישט ליידיק געבליבן - עס האָבן
דערויף צען זיינס גלייכן געוואַרט, און צווישן זיך דעם ווינקל
„אין פלוס“ ליציטירט; ווען מען האָט אים פון שפיטאַלבעט
אין טויטנשטיבל אַריינגעטראָגן, האָבן אויפן בעט צוואַנציק
אַרעמע קראַנקע געוואַרט... ווען ער איז אַרויס פון טויטנשטיבל -
האָט מען צוואַנציק הרוגים פון אונטער אַן איינגעפאלן הויז
געברענגט - - - ווער ווייסט, ווי לאַנג ער וועט רויק וויי-
נען אין קבר? ווער ווייסט, וויפל עס וואַרטן שוין אויף
דעם שטיקל פּלאַץ?...

שטיל געבוירן, שטיל געלעבט, שטיל געשטאַרבן און נאָך
שטילער באַגראָבן.

גאָר נישט אַזוי איז געווען אויף יענער וועלט! דאָרטן
האָט באַנטשעס טויט אַ גרויסן איינדרוק געמאַכט!
דער גרויסער שופּר פון משיח צייטן, האָט געקלונגן-
גען אין אַלע זיבן הימלען: באַנטשע שוויג איז נישט גע-

וואָרן! די גרעסטע מלאַכים מיט די ברייטסטע פליגל וענען
געפלוין און איינער האָט דעם אַנדערן איבערגענעבן: באַנטשע
איז „נתבקש געוואָרן בישיבה של מעלה!“ אין גן-עדן
איז אַ רעש, אַ שימחה, אַ גערודער: „באַנטשע שווינג! אַ שפּאַס-
באַנטשע שווינג!!!“

יונגע מלאַכימלעך מיט בריליאַנטענע אייגעלעך, גאַלדע-
נע דראַט-אַרבעטענע פליגעלעך און זילבערנע פאַנטאַפעלעך
זענען באַנטשען אַקעגן געלאָפּן מיט שימחה! דער גערויש פון
די פליגל, דאָס קלאַפּן פון די פאַנטאַפעלעך און דאָס פריילעכע
לאַכן פון די יונגע, פרישע, רויזיקע מיילעכלעך האָט פאַר-
פולט אַלע הימלען און איז צוגעקומען ביז צום פסא הכבוד,
און גאָט אַליין האָט שוין אויך געוויסט, אַז באַנטשע שווינג
קומט!

אַברהם אבינו האָט זיך אין טויער פון הימל געשטעלט,
די רעכטע האַנט אויסגעשטרעקט צום ברייטן „שלום עליכם“,
און אַ זיסער שמייכל שיינט אַזוי העל אויף זיין אַלטן פנים!

וואָס רעדט אַזוי אין הימל?

דאָס האָבן צוויי מלאַכים אין גן-עדן אַרײַן פאַר באַנ-
טשעס וועגן אַ גינגאַלדענע פאַטערשטול אויף רעדלעך געפירט!
וואָס האָט אַזוי העל געבליצט?

דאָס האָט מען דורכגעפירט אַ גאַלדענע קרוין מיט די
טייערסטע שטיינער געזעצט! אַלץ פאַר באַנטשען!

— נאָך פאַרן פסק פון בית-דין של מעלה? — פרעגן די
צדיקים פאַרווונדערט און נישט גאָר אָן קנאה.

— אַ!— ענטפערן די מלאַכים.— דאָס וועט זײַן אַ פּראָסטע
פּוסטע פּאַרמע! קעגן באַנטשע שווינג וועט אפילו דער קטיגור
קיין וואָרט אָן מויל נישט געפֿינען! די „ריעלע“ וועט דויערן
פינף מינוט!

— איר שפּילט זיך מיט באַנטשע שווינג?

אַז די מלאַכימלעך האָבן באַנטשען געכאַפט אין דער
לופט און אָפּגעשפּילט אים אַ זמר; אַז אַברהם אבינו האָט אים
ווי אַן אַלטן קאַמעראַד די האַנט געשאַקלט; אַז ער האָט גע-
הערט, אַז זײַן שטול איז גרייט אין גן-עדן, אַז אויף זײַן קאַפּ

ווארט א קרוין; אז אין בית-דין של מעלה וועט מען איבער
אים קיין ווארט נישט רעדן — האָט באַנטשע, גלייך ווי אויף
יענער וועלט, געשוויגן פאַר שרעק! עס איז אים דאָס
האַרץ אַנטגאַנגען! ער איז זיכער, אז דאָס מוז זײַן אַ חלום,
אַדער אַ פּראָסטער טעות!

ער איז צו ביידע געווינט! נישט איין מאָל האָט זיך אים
אויף יענער וועלט געהלומט, און ער קלייבט געלט אויף דער
פּאָדלאַגע, גאַנצע אוצרות ליגן, און אויפגעכאַפט האָט ער זיך
נאָך אַ גרעסערער קבצן ווי נעכטן... נישט איין מאָל האָט אים
עמען פאַר טעות צוגעשמיכלט, אַ גוט וואָרט געזאָגט און אים
בערגעדרייט זיך און אויסגעשפיגן...

— מיין מזל — טראַכט ער, — איז שוין אזוי!

און ער האָט מירע געהאַט די אויגן אויפצוהייבן, דער
חלום זאָל נישט פאַרשווינדן; ער זאָל זיך נישט אויפכאַפן ער-
געץ אין אַ הייל צווישן שלאַנגען און עקדישן! ער האָט מירע
פון מויל אַ קלאַנג אַרויסצולאָזן, מיט אַ גליד אַ ריר צו טון —
מען זאָל אים נישט דערקענען און אוועקשלינדערן אויף פּה-
הקלע...

ער ציטערט און הערט נישט די מאַלאַכיס קאַמפּלימענטן,
זעט נישט זייער טאַנצן אַרום אים, ער ענטפּערט נישט אַברהם-
אַבינון אויפן הערלעכן „שלום עליכם“. און — געפירט צום
בית-דין של מעלה — זאָגט ער אים קיין „גוט-מאַרגן“ נישט...
אויסער זיך איז ער פאַר שרעק!

און זײַן שרעק איז נאָך גרעסער געוואָרן, און ער האָט
נישט ווילנדיק, דערזען די פּאָדלאַגע פון בית-דין של מעלה —
סאַמע אַלאַבאַסטער מיט ברייליאַנטן! „אויף אַזאַ פּאָדלאַגע שטייען
מינע פּיס!“ — ער ווערט אין גאַנצן פאַרשטאַרט! „ווער הייסט,
וועלכן גביר, וועלכן רב, וועלכן צדיק מען מיינט... ער וועט
קומען — וועט זײַן מיין פינצטערער סוף!“

פאַר שרעק האָט ער אפילו נישט געהערט, ווי דער פרע-
זעס האָט בפּירוש אויסגערופן: „די דיעלע פון באַנטשע שוויגן!“
און דערלאַנגענדיק דעם מליץ-יושר די אַקטן, געזאָגט: „לייען
נאָר בקיצור!“

מיט באַנטשען דרייט זיך דער גאַנצער סאַלאָן. עס רוישט

אים אין די אויערן, אינעם גערויש הערט ער דאך אלע מאָל
שאַרפער און שאַרפער דעם מלאך-מליצם זיס קול ווי אַ פידל.
- זיין נאָמען - הערט ער - האָט אים געפאַסט, ווי צו
אַ שלאַנק לייב אַ קלייד פון אַן אַרטיסט אַ שניידערס האַנט.
- וואָס רעדט ער? - פרעגט זיך באַנטשע, און ער הערט
ווי אַן אומגעוואָלדיק קול האַקט אים איבער און זאָגט:
- נאָר אַן משלים!

- ער האָט זיך קיין מאָל - הייבט ווייטער אַן דער מליץ
יושר - - אויף קיינעם נישט געקלאָנגט, נישט אויף גאַט, נישט
אויף לייט; אין זיין אויג האָט קיין מאָל נישט אויפגעפלאַמט
קיין פונק פון האַס, ער האָט עס קיין מאָל נישט אויפגעהויבן
מיט אַ פרעטענסייע צום הימל.

באַנטשע פאַרשטייט ווייטער נישט אַ וואָרט, און דאָס האַר-
טע קול שלאָנגט ווייטער איבער:
- אַן רעטאָריק!

- איוב האָט נישט אויסגעהאַלטן, ער איז אומגליקלעכער.
- - געווען

- פאַקטן, טרוקענע פאַקטן! - רופט נאָך אומגעוואָלדיקער
דער פרעזעס.

- ער האָט אַלץ געשוויגן (פירט ווייטער דער מליץ-יושר).
אַפילו ווען די מוטער איז געשטאַרבן און ער האָט צו דרייצן
יאָר אַ שטיפמאַמע באַקומען... אַ שטיפמאַמע אַ שלאַנג, אַ מרשעת...
- מיינט מען דאָך אפשר מיך? טראַכט - באַנטשע.
- אַן אינסינואַציעס אויף דרייטע פערזאָנען, - בייזערט זיך
דער פרעזעס.

- זי פלעגט אים קאַרגן דעם ביסן... אייערנעכטיק פאַר-
שימלט ברויט... האַרפלאַקס פאַר פלייש... און זי האָט קאווע
מיט סמעטענע געטרונקען -

- צו דער זאך! - שרייבט דער פרעזעס.
- זי האָט אים פאַר דאָס קיין נעגל נישט געקאַרגט און
זיין בריוו און בלוי לייב פלעגט אַרויסקוקן דורך אלע לעכער פון
זיינע פאַרשימלט-צערניטענע קליידער... ווייטער אין די גרעסטע
פרעסט האָט ער איר באַרוועס אויפן הויף האַלץ געהאַקט, און די
הענט זענען צו יונג און צו שוואַך געווען, די קלעצלעך צו

דיק, די האק צו שטומפיק... נישט איין מאָל האָט ער זיך די
האַנט פון די געלענקען אויסגעריסן, נישט איין מאָל האָט ער
זיך די פיס אָפגעפרוירן, נאָר געשוויגן האָט ער, אפילו
זיך פאַרן פאַצער...

— פאַרן שיפור!—לאַכט אַרײַן דער קטיגור, און באַנטשען
ווערט קאַלט אין אַלע אברים.

— ...נישט געקלאָגט, — ענדיקט דער מליץ יושר דעם זאַץ.
— און שטענדיק עלנט — פירט ער ווייטער — קיין חבר,
קיין תלמוד-תורה, קיין חדר... קיין גאַנץ בגד... קיין פרייע
מינוט...

— פאַקטן! — רופט ווייטער דער פרעזעס.
— ער האָט געשוויגן אפילו שפעטער, ווען דער פאַטער
האַט אים שיפורעהייט אַ מאָל אָנגעכאַפט בײַ די האַר און אין
מיטן אַ שנייענדיקער ווינטערנאַכט אַרויסגעוואָרפן פון שטוב!
ער האָט זיך שטיל אויפגעהויבן פון שניי און איז אַנטלאָפן,
ווי די אויגן האָבן אים געטראָגן...

אויפן גאַנצן וועג האָט ער געשוויגן... ביים גרעסטן הונ-
גער האָט ער נאָר מיט די אויגן געבעטלט!
ערשט אין אַ שווינדלדיקער, גאַסער פּרילינגנאַכט איז
ער אין אַ גרויסער שטאַט אַרײַנגעקומען; ער איז אַרײַן ווי אַ
טראָפן אין אַ ים און דאָך האָט ער די אייגענע נאַכט אין
אַרעסט פאַרבראַכט... ער האָט געשוויגן, נישט געפרעגט פאַר
וואָס, פאַר ווען? ער איז אַרויס, און די שווערסטע אַרבעט
געזוכט! נאָר ער האָט געשוויגן!

שווערער פאַר דער אַרבעט איז געווען — זי צו געפינען.
ער האָט געשוויגן!

באָדנדיק זיך אין קאַלטן שווייס, צוזאַמענגעדריקט אונ-
טער דער שווערסטער לאַסט, ביים גרעסטן קראַמף אין לידיקן
מאָגן — האָט ער געשוויגן!

באַשפּריצט פון פרעמדער בלאַטע, באַשפּיגן פון פרעמדע
מילער, געיאָגט פון טראַטוואַרן מיט דער שווערסטער לאַסט
אַראָפּ אין גאַס צווישן דראַשקעס, קאַרעטן און טראַמװייס,
קוקנדיק יעדע מינוט דעם טויט אין די אויגן אַרײַן — האָט
ער געשוויגן!

ער האָט קיין מאָל נישט איבערגערעכנט, וויפל פֿוד לאָסט
עס קומט אויס אויף אַ גראַשן, וויפל מאָל ער איז געפֿאלן בײַ
יערן גאַנג פֿאַר אַ דרייער, וויפל מאָל ער האָט שיער נישט
די נשמה אויסגעשפיגן, מאָנענדיק זײַן פֿאַרדינסט; ער האָט
נישט גערעכנט, נישט זײַן, נישט יענע מ ס מול, נאָר גע-
שוויגן!

זײַן אייגן פֿאַרדינסט האָט ער אויף נישט הויך געמאַנט!
ווי אַ בעטלער האָט ער זיך בײַ דער טיר געשטעלט, און אין
די אויגן האָט זיך אַ הינטישע בקשה געמאַלט! „קום שפּע-
טער!“, און ער איז פֿאַרשוונדן שטיל ווי אַ שאַטן, פֿדי שפּע-
טער נאָך שטילער אויסצובעטלען זײַן פֿאַרדינסט!
ער האָט אַפֿילו געשוויגן, ווען מען פֿלעגט אים אַפֿרייסן
פֿון זײַן פֿאַרדינסט אָדער אַרײַנוואַרפֿן אַ פֿאַלשע מטבעֿ...!
ער האָט אַלץ געשוויגן...

— מיינט מען דאָך טאַקע מיך! — טרייסט זיך באַנטשע.
— איין מאָל — פֿירט וויטער דער מליץ יושר נאָך אַ
טרונק האַסער. — איז אין זײַן לעבן אַן ענדערונג געשען... עס
איז דורכגעפֿלויגן אַ קאָטש אויף גומענע רעדער מיט צעפֿלאַ-
שעשע פֿערד... דער שמייסער איז שוין לאַנג פֿון ווינטנס גע-
לעגן מיט אַ צעשפֿאַלטענעם קאַפּ אויפֿן ברוק... פֿון די דער-
שראַקענע פֿערדס מײַלער שפּריצט דער שוים, פֿון אונטער די
פֿאַדקאוועס יאָגן זיך סונקען, די אויגן בלישטשען ווי ברע-
נענדיקע שטורקאַצן אין אַ פינצטערער נאַכט — און אין קאָטש
זיצט נישט טויט נישט לעבעדיק אַ מענטש!

און באַנטשע האָט די פֿערד פֿאַרהאַלטן.
און דער געראַטעוועטער איז געווען אַ ייד אַ בעל-צדקה
און האָט באַנטשען די טובה נישט פֿאַרגעסן!
ער האָט אים דעם געהאַרגעטנס בײַטש איבערגעגעבן!
באַנטשע איז אַ שמייסער געוואָרן!

און באַנטשע האָט אַלץ געשוויגן!
— מיך מיינט מען, מיך! — באַפעסטיקט זיך באַנטשע אין
דער דעה, און האָט דאָך נישט די העזה אַן אויג צו וואַרפֿן
אויפֿן בית-דין של מעלה...
ער הערט זיך וויטער איין צום מלאך-מליץ:

— ער האָט געשוויגן אָפּילו, ווען זײַן בעל־טובה האָט
אין קורצן באַנקראַטירט און אים זײַן לויִן נישט באַצאָלט...
ער האָט געשוויגן אָפּילו, ווען דאָס ווייב איז אַנטלאָפֿן
און איבערגעלאָזט אים אַ קינד בײַ דער ברוסט...
ער האָט געשוויגן אָפּילו מיט פּופּצן יאָר שפּעטער, ווען
דאָס קינד איז אויפגעוואַקסן און גענוג שטאַרק געווען — באַן־
טשען אַרויסצווואַרפֿן פֿון שטובּ...
— מיך מײנט מען, מיך! — פּרײט זיך באַנטשע.

— ער האָט אָפּילו געשוויגן — הייבט אָן ווייכער און
טרויעריקער דער מלאך מליץ — ווען דער אייגענער בעל־טובה
האָט זיך מיט אַלע אויסגעגלייכט, נאָר אים קיין גראָשן שכירות
נישט צוריקגעגעבן. און אָפּילו דעמאָלט, ווען ער איז באַנטשען
ווייטער סאָרנדיק אויף אַ קאָטש מיט גומענע רעדער און פּערד
ווי לייבן) איבערגעפּאַרן...
ער האָט אַלץ געשוויגן! ער האָט אָפּילו דער פּאַליצײ
נישט געוואָגט, ווער עס האָט אים צו רעכט געמאַכט...

ער האָט געשוויגן אָפּילו אין שפּיטאָל, וווּ מען מעג
שוין שרײַען!

ער האָט געשוויגן אָפּילו, ווען דער דאָקטער האָט אָן
פּופּצן קאָפּיקעס נישט געוואָלט צוגיין צו זײַן בעט, און דער
וועכטער — אָן פינף קאָפּיקעס טוישן אים די וועש!
ער האָט געשוויגן בײַם גוססן, ער האָט געשוויגן בײַם
שטאַרבן...
קיין וואָרט קעגן גאָט, קיין וואָרט קעגן לײט!
— דיקסי! (*)

באַנטשע הייבט אָן ווייטער צו ציטערן אויפֿן גאַנצן לײב.
ער חײסט, אַז נאָכן מליץ יושר גײט דער קטיגור! ווער ווייסט,
וואָס דער וועט זאָגן? באַנטשע אַליין האָט זײַן לעבן נישט גע-
דענקט. נאָר אויף יענער וועלט האָט ער יעדע מינוט די פּרײער.

(*) כ'האב געענדיקט רעדן.

דיקע פארגעסן... דער מלאך-מליך האָט אים אַלץ דערמאָנט...
ווער הייסט, וואָס דער קטיגור וועט אים דערמאָנען!

— רבותי!—הייבט אָן אַ שאַרף שטעכעדיק-בריענדיק קול,
נאָר ער האָקט אָפּ...

— רבותי!—הייבט ער נאָך אַ מאָל אָן, נאָר ווייכער און
האָקט ווייטער אָפּ...

ענדלעך הערט זיך פון דעם אייגענעם האַלדז אַרויס
במעט אַ ווייך קול:

— רבותי! ער האָט געשוויגן, וועל איך אויך שוויגן!
עס ווערט שטיל — און פון פאַרנט הערט זיך אַ נייע
ווייכע ציטערדיקע שטים:

— באַנטשע, מיין קינד באַנטשע! — רופט אים ווי אַ
האַרפע...—מיין האַרציק קינד באַנטשע!

אין באַנטשען צעוויינט זיך דאָס האַרץ... ער וואַלט שוין
אַצינד די אויגן געעפנט, נאָר זיי זענען פאַרמינצטערט פון
טרערן... עס איז אים אַזוי זיס וויינענדיק קיין מאָל נישט
געווען... „מיין קינד“, „מיין באַנטשע“ — זייט די מוטער איז
געשטאַרבן, האָט ער אַזאָ קול און אַזוינע ווערטער נישט גע-
הערט.

— מיין קינד!—פירט ווייטער דער אב-בית-דין. — דו
האָסט געליטן און געשוויגן! עס איז נישטאָ קיין גאַנץ גליד,
קיין גאַנץ ביינדל אין דיין ליב אָן אַ חונד, אָן אַ בלוטיק
אַרט. עס איז נישטאָ קיין איין באַהאַלטן אָרט אין דיין נשמה,
ווי עס זאָל נישט בלוטן... און דו האָסט אַלץ געשוויגן...

דאָרט האָט מען זיך נישט פאַרשטאַנען דערויף! דו אַליין
האָסט נאָר אפשר נישט געוואוסט, אַז דו קענסט שריצען און אַז
פון דיין געשריי קענען יריחוס מויערן ציטערן און אינפאַלן!
דו אַליין האָסט פון דיין פאַרשלאָפענעם כח נישט געוואוסט...
אויף יענער וועלט האָט מען דיין שוויגן נישט באַלווירט,
נאָר דאָרט איז דער עולם השקראַ. דאָ אויפן עולם
האמת וועסטו דיין לויב באַקומען!

דיך וועט דאָס בית-דין של מעלה נישט משפטן, דיר
וועט עס נישט פסקענען.

דיר וועט עס קיין חלק נישט אויס- און נישט אפ-טיילן :
נעם דיר, וואָס דו ווילסט! אַלץ איז דיין!
באַנטשע הייבט דאָס ערשטע מאָל די אויגן אויף! ער
ווערט ווי פאַרבליענדט פון דעם ליכט סױן אַלע זײַטן! אַלץ
בלאַנקט, אַלץ בלישטשעט, פון אַלץ יאָגן שטראַלן: פון די
ווענט, פון די פליס, פון די מלאַכים, סױן די דײַנים! סאַמע
ענגלען!

ער לאָזט די מידע אויגן אַראָפּ.

— טאַקע? — פּרעגט ער מסופק און פאַרשעמט.

— זיכער! — ענטפערט פעסט דער אב-בית-דין. — זיכער, זאָג
איך דיר, אַז אַלץ איז דיין. אַלץ אין הימל געהערט צו דיר!
קלויב און נעם, האָט דו ווילסט! דו נעמסט נאָר בײַ דיר אַליין!
— טאַקע? — פּרעגט באַנטשע נאָך אַ מאָל, נאָר שױן מיט
אַ זיכערן קול.

— טאַקע! טאַקע! טאַקע! — ענטפערט מען אים פון אַלע
זײַטן.

— נו, אויב אזוי, — שמייכלט באַנטשע, — וויל איך טאָ-
קע אַלע טאָג אין דער פרי אַ הייסע בולקע מיט פרישער פּו-
טער!

דײַנים און מלאַכים האָבן אַראָפּגעלאָזט די קעפּ פאַר-
שעמט. דער קסיגור האָט זיך צעלאַכט...

בײַם גוטס צוקאפנס

(פון די „פאלקסטימלעכע געשיכטן“)

דער שמש פון גן-עדן - א ליכטיקער מלאך. אן אפ-בלאנץ פון זײַן ליבן נאָמענס שטראַלנדיקער געגאָד-קומט איין מאָל פאַר נאַכט פון גן-עדן אַרויס און עפנט, צערודערט און פאַרזאָרגט, אַ פענצטערל פון הימל, ביינט אַרויס דעם שטראַלן-דיקן קאַפּ און ווענדט זיך מיט אַ טרויעריקער, ציטערנדיקער שטייב צו דער אונטערגייענדיקער זון און פרעגט:

— ווייסטו נישט, זון, וואָס בײַ לייבל קאַנסקעוואַליער טוט זיך?

די זון שוויגט, זי ווייסט נישט.
נאָך אומרויקער ציט דער מלאך זײַן שטראַלנדיקן קאַפּ צוריק.

און נישט אומזיסט איז אומרויק דער מלאך.
שוין מכמה וכמה שנים רוישן צוויי מאָל אין טאָג אַלע זיבן הימלען מיט לייבל קאַנסקעוואַליערס „שמע ישראל“...
ווי אַ זילבערנער שרויט צעשייט זיך זײַן „אח—ד“ צו-פוסנס בנים פסא הפבור... און עס קוילערט זיך דער „אחד“ און זומט, און ברומט, און זירט ווי אַ מחנה זומערפייגעלעך, וואָס גלוסט און בענקט צו דעם פלאַם, ווערט צוגעצויגן צו אים און בראַט זיך און ברענט אין אים, מיטן גרעסטן תענוג פון „יסורים של אהבה“...

דאָס לעצטע מאָל האָט ער אים צו שחרית געהערט.
צו מנחה האָט ער יוין געפעלט!
אין געבעט און לויבגעזאַנג פון אַלע וועלטן איז דערי-בער אַ פנימה געווען...
אין אַרקעסטער איז פלוצלונג שטיל געוואָרן אַ פלי; אַ

סטרוניע בײַ אַן ערשטער פּידל האָט געפּלאַצט און איז פאַר-
שטומט געוואָרן.

זי האָט לײבל קאַנסקעוואַליער פאַרגעסן צו דאווענען
מנחה ?

וועט ער זאָגן צוויי שמונה-עשרהס בײַ מעריב?
גידעריקער לאָזט זיך דערווייל אַראָפּ די זון. די שטיל
באַהאַלטענע שאַטנס קריגן רשות אַרויסצוקומען פון זייערע
באַהעלטענישן, און זיי קריכן אַרויס פון די שפּאַלטן אין
די פעלדזן בײַ ימים, פון גריבער און היילן אין וויסטע
מדבריות, פון אונטער ביימער און צווישן צווינגן און בלעטער
אין די טיפּסטע וועלדער, און זיי פאַרשפּרייטן זיך איבערן
ישוב און פלעכטן זיך אַרום און אַרום...

אין אָט איז אַראָפּ די זון אין גאַנצן. לבנה און שטערן
בלאַנקען שטיל שווינגנדיק אויף און נעמען איבער די ממשלה
איבער דער וועלט אויף איבער גאַכט... און זיי שפּינען און
וועבן זייער פאַרשישופּט שפּינוועפּט — אַ זילבער-דינע נעץ
איבער דער פאַרמאַטערטער ערד...

עס דויערט נישט לאַנג און מען הערט, ווי מען קלאַפט
אונטן צו חצות...

באַלד הייבט אָן בלאַס און בלאַסער אַז ווערן דער צייכן
„אמונה“ אויף דער זילבערנער טרעסט. אַ דינער, רויטלעכער
שטראַל וועקט זיך פון מזרח-זייט...

דער גן-עדן-שמש וועקט זיך ווי פון אַ טיפּן חלום, גייט
צו און עפנט גאָך אַ מאָל אַ פענצטערל אין הימל, בייגט
אַרויס דעם קאַפּ און רופּט, פּרעגנדיק:

— לבנה און שטערן, איידער איר פאַרשווינדט, צי קענט
איר מיר נישט זאָגן, וואָס עס האָט מיט לייבל קאַנסקעוואַליער
פאַסירט ?

און דעמאָלט האָט זיך גאַלדן צעפּלאַקערט אַ קליין
שטערנדל פון וויטן, איז צוגעשווומען צום פענצטערל אין האָט
געענטפּערט:

— איך ווייס, ליכטיקער מלאך !

איך בין דורך קאַנסקעוואַליע געשווומען און האָב אין
זײַן פענצטערל אַרײַנגעקוקט... ער שטאַרבט, לײבל קאַנסקע-

האליער... אן אלטער מאן... זיין וויסע באַרד איבער דער
קאלדרע בלאַנקט חי ריין זילבער... נאָר דאָס פנים איז אייני-
געשרומפן און געל... איך האָב געזען, ווי מען האָט אים אַ
פערער אונטער די גאָלעכער געלייגט; איך האָב אָבער נישט
געזען, זי זאָל זיך רירן.

און דער מלאך, דער שמש פון גן-עדן, האָט ביי קיינעם
קיין רשות נישט גענומען. על דעת עצמו איז ער אַראָפּגע-
שאָסן אויף דער ערד נאָך לייבל קאָנסקעוואַליערס נשמה.
עס וועט אַן אומגעריכטע פרייד זיין אין גן-עדן.
אַזוי האָט ער געטראַכט.

פלינק פליען מלאכים, נאָר — די שוואַרצע ווי די
וויסע...

און אַז דער ליכטיקער מלאך איז אַראָפּגעקומען, האָט
ער שוין געטראָפן אַ פינצטערן מלאך ביים גוסס צוקאָפּנס...
זי איז דער פינצטערער פריער אַרויס, זי האָט ער צו
אונדז אַ קירצערן יעג? ווער ווייסט?

— וואָס טוסטו דאָ?, — חונדערט זיך דער ליכטיקער מלאך
דערשראָקן. — עס איז דאָך לייבל קאָנסקעוואַליער!

— איז וואָס? — לאַכט דער שוואַרצער, און צוויי שורות
וויסע ציין בליצן אים אַרויס פון אויסגעקרימטן מויל...

— דאָס איז מיין נשמה! איך בין שמש פון גן-עדן.
— זייער אָנגענעם! — מאַכט דער שוואַרצער אַ העויה.

איך בין נאָר אַ לאַפּיטוט פון גיהנום, נאָר לאַמיר זען!
און ער גיט אַ שאַר מיט אַ פוס אונטערן קראַנקנס בעט,

און עס רוקט זיך אַרויס אַ פאַרזונדענער זאַק.
— וואָס ליגט דאָ אין זאַק?

— טלית-ותפילין, — וויל דער גוטער מלאך טרעפן.
— אונטערן בעט באַהאַלטן? עבירות באַהאַלט מען!

און ער בייגט זיך אַראָפּ צום זאַק און בינדט אים אויף,
און עפנט אים, און דערלאַנגט אים אַ שטויס מיטן פוס — אַ

גאָלדענער גלאַנץ וואַרפט זיך איבער דער שטוב, אַ גאָלדענער
קלאַנג לויפט אים נאָך: גאָלדענע רענדלעך שיטן זיך אויס...

— גנבה-געלט, גזלה-געלט! — רופט אויס דער שוואַרצער

מלאך. - אויסגענארט ביי נישט קלוגע, גערויבט ביי אלמנות, גע-
זולט ביי יתומים, פון צדקה-פושקעס ארויסגענומען... מיט בלי-
טיקע טרערן זענען זיי געוואשן און הארציקע בלוטפלעקן קלעפן
אין זיי... און זע, ווי ער וועקט זיך, אז מען רירט זיין
גאלד!

מיט פארשלאסענע אויגן ווארפט זיך דער גוסס...
פארציטערט בלייבט דער וויסער מלאך און פארשטעלט
זיך דאס פנים מיט דער ערשטער פאר פליגל... דורך א שפאלט
פון לאדן רייסט זיך אריין א שטראל פון דער מארגנדיקער
זון, ער פאלט איבערן גוססעס ברעמען - זיי ציטערן.
צום לעצטן מאל עפנט ער האלב די אויגן אויף:
- ווער איז דאן-פרעגן די פארשעמטע, פארגעלטע ליפן
מיט א שאך פון א פארפוילטן בלאט...
- איך! - ענטפערט דער שלעכטער מלאך. - איך, וואס
איך בין נאך דיין נשמה געקומען... קום!

- וואהיין?

- אין גיהנום אריין!

פאר שרעק פאלן דעם גוסס צוריק די אויגן צו.
- בעט, בעט גאט! - רופט דער גוטער מלאך. - טו
השובה... עס איז נאך צייט... זיי מפקיר דיין גאלד...
- שמע... - הייבט דער גוסס אן.

- ער וועט נישט מפקיר זיין! - זאגט דער שלעכטער מלאך
און לייגט זיין שווערן, שווארצן פליגל איבערן גוססעס פנים, און
אונטערן פליגל ווערט דאס קול צוואמען מיטן גוסס דערשטיקט.
דער וויסער מלאך רוקט זיך אפ פארשעמט.

אין א פינצטערער, פארגאסענער האלבער נאכט, צווישן
גערויש, געשריי און געפילדער אין גיהנום, שנידט זיך דורך א
שארף שניידדיקער באפעל:

- נחמקע פון זבאראש גייט אויס... ער פלעגט זיך שניידן
די נעגל נישט איבערגעהיפט, אוועקווארפן... נישט איין מאל פאר-
געסן מנחה צו דאווענען. ווער גייט נאך זיין נשמה?
- איך! - רופט זיך אן א מלאך-חבלה.
- גרייט דערווייל צו א קאכנדיקן קעסל סמאלע!

ער שפרינגט אונטער און פליט ארויס פון גיהנום...
געשווינד פליען שלעכטע מלאכים, צום גליק אָבער גוטע
אויך; די גוטע זענען אפשר ווייטער פון אונדז, נאָר דאָס
גרעסטע רחמנות טראָגט זיי...

און אַז דער מלאך-חבלה איז צום קראַנקנס בעט געקוי-
מען, האָט ער שוין צוקאָפּנס אַ ווייסן גוטן מלאך געטראָפּן.
ער איז געזעסן און האָט געטרייסט:

— שרעק זיך נישט, אָרעמער מענטש, פאַרן טויט... עס
איז נאָר אַ בריק, אַ קורצע גרענעץ צווישן פינצטערקייט און
ליכט... פון זאָרג און אומרו אַן איבערנאַנג צו רח און גליק...
נאָר דער קראַנקער, דאַכט זיך, הערט נישט, ער איז
פאַרטראָגן, און די פלאַמענדיקע אויגן בלאַנדזשען אַרום אויף
די ווענט...

און דער שוואַרצער מלאך בלייבט שטיין ביי דער טיר
און קוקט פאַרווונדערט...

— האָסט נישט קיין טעות, חבר? — פרעגט ער דעם
ליכטיקן מלאך.

— ניין! — ענטפערט דער גוטער. — איך בין געשיקט גע-
וואָרן נאָך דער נשמה, נאָך דער ריינער באַרעמהאַרציקער
נשמה; דו קענסט איבער איר קיין שליטה נישט האָבן!

— ער האָט נישט על-פי-דין די געגל געשניטן!...
— איך ווייס, — האַקט אים איבער דער גוטער מלאך. —
נאָר דערפאַר קיין איינציקע רגע פאַר זיך נישט געלעבט...
נאָר פאַר שוואַכע און קראַנקע, פאַר אַלמנות און יתומים, פאַר
פאַרפינצטערטע, פאַרוואַגלטע, פאַרמאַטערטע...
— ביי אונדז אין בוך איז פאַרשריבן, וויפל מאָל אַר-
האַט מנחה פאַרפעלט...

— נאָר קיין מאָל נישט פאַרפעלט, ווען מען האָט געדאַרפט
עמעצן העלפן, קיין מאָל נישט פאַרגעסן צו טרייסן, צו האַר-
ציקן און צו קרעפטקן דאָרט, וווּ די פליגל זענען אַראָפּגע-
פאַלן מיד, וווּ די גאַל האָט געזאָלט די ריינסטע נשמה פאַר-
גיסן, וווּ די לעצטע האַפענונג, האָט זיך געדאַכט, איז פאַר-
שווינדן... ער האָט זיך קיין הויז נישט געבויט... דעם דאָך
איבערן קאָפּ נישט פאַרריכט, זיין בעט זיך נישט ווייך געבעט,

קיין ליבשאפט בני קיין פרוי נישט געזוכט, אויף קיין נחת
סון קינדער נישט געהאפט... נאָר אַלץ פאַר אַנדערע... ווייל
אַלע אַנדערע האָט ער געהאַלטן בעסער פאַר זיך...

שוואַרצע וואַלקנס ציען זיך אין דרויסן איבערן הימל...
אויף אַ רגע שניידט זיי דורך אַ בליץ, נאָר ער ווערט פאַר-
לאָשן און נאָך פעסטער ציען זיך, נאָך ענגער שליסן זיך צו-
זאַמען די דיקע, פינצטערע וואַלקנס.

דער בליץ האָט צום לעצטן מאָל דעם גוסס געוועקט.
— ווער איז דאָ בני מיר? ווער זיצט מיר צוקאַפנסו? —
פרעגן די פאַרברענטע ליפן.

— איך, איך, אַ ליכטיקער מלאך, פון זיין ליבן נאָמענס
ליכטיקער פמליא... און פון זיין ליבן נאָמען נאָך דיין נשמה
געשיקט!... קום מיט מיר!

— וואָהי? — פרעגט דער קראַנקער.
— צום הימל אַרויף, אין גן-עדן אַרײַן!
— הימל... גן-עדן... שטאַמלט נאָך דער גוסס אין היץ.
און ווי אַזוי לעבט זיך דאָרט אין הימל, אין גן-עדן דאָרט?
— גוט... פון גאָטס גענאָד באַשטראַלט, אין גלאַנץ פון
כסא הכבוד... מיט גאַלדענע קרוינען אויף די קעפּ...

— גלאַנץ... גאַלד... קרוינען... — שטאַמלט דער גוסס
נאָך. — וואָס וועל איך דאָרט טון?
— וועסט נישט דאַרפן טון... דאָרט איז אייביק רו, איי-

ביק ליכטיקער נחת, אָן אויפהער שטראַלנדיק גליק... קום!
— אָבער וואָס וועל איך דאָרט טון? — דרייט זיך מיטן
לעצטן כּח דער גוסס אויס צום מלאך. — איז דאָרט דאָ ווע-
מען צו העלפן, געפאַלענע אויפצוהייבן, קראַנקע צו היילן,
הונגעריקע צו זעטיקן, דאָרשטיקע די ליפן צו נעצן, פאַרלוי-
רענע צו זוכן און געפינען? דאָס איז דאָך מיין גליק געווען!...
— ניין, דאָס נישט! — ענטפערט מיט אַ נישט זיכער
קול דער מלאך. — דאָס איז דאָרט נישט פאַרצו, דאָרט וועט
קיינער נישט דאַרפן דיין הילף...

— און וואָס וועל איך דאָרט טון. מלאך? דאָרט, וווּ
קיינער ברױך מיין נשמה נישט, מיין האַרץ נישט, נישט מיין
רחמנותדיקע טרער אין אויג, נישט מיין וואָרט צו טרייסטן פון

מויל, און נישט מיין האנט, אויפגעהויבן צו ווערן פון גרוב?
דער שלעכטער מלאך הערט און שטעקט ארויס די צונג
און באַלעקט זיך... אַ חווק-שמיכל לייגט זיך אים איבערן
מויל פון אויער צו אויער... ער עפנט דאָס מויל און צוויי
שורות ווייסע ציין בליצן אויף אין דער פינצטערער שטוב...
און צערודערט זיצט דער ליכטיקער מלאך און ווייסט
נישט, וואָס צו ענטפערן דעם גוסס...

— וואָס פאַרט, מלאך? וואָס פאַרט?

און דער גוטער מלאך דרייט זיך אויס צום פענצטער
און קוקט אַרויס צום הימל און וואָרט פון דאָרט אָן עצה און
אַ ראָט... נאָר פאַרשלאָסן איז דער הימל. אָן אַ וואָרט, אָן אַ
שטראַל, אָן אַ פונק... און עס יאָגן אָן אַלץ נייע און נייע,
אַלץ שווערערע וואַלקנס — אַ שאַטן פאַלט איבערן ליכטיקן
מלאכס פנים, דער הימל זעט אויס האָרט און בייז, אָן רחמנות
זעט ער אויס, ער האָט אים נאָך קיין מאָל אַזוי נישט געזען...
ער בלייבט פאַרציטערט.

מיט דער וויילע באַנוצט זיך דער שלעכטער מלאך און
געזענט זיך צום בעט פון דער צווייטער זייט.

— קום בעסער מיט מיר, — רוימט ער איין דעם גוסס.

— וואָהין?

— דאָרט, וווּ דיין האַרץ גלוסט... צו די אומגליקלעכע,
הונגעריקע, לעכצנדיק-דאַרשטיקע... צו די פאַרחלשטע און פאַר-
מאַטערטע, צו די פאַרלוירענע, פאַרשאַלטענע, צו די פון גאָט
פאַרגעסענע... העלפן וועסטו נישט קענען, אָבער — צוזאַמען
ליידן, מיטפילן...

— איך גיי! איך גיי! — רופט דער קראַנקער אויס מיט
קראַפט.

און דער ווייסער מלאך איז אַוועק מיט ליידיקע הענט..

די פרוטע קאץ

(סאטירע)

דרט זינגפייגעלעך זענען געווען אין איין שטוב, און אלע דריי, איינס נאָכן צווייטן - האָט די קאָץ צו רעכט געמאַכט...
עס איז קיין איינפאַכע קאָץ נישט געוועזן, נאָר אַן אמת, אמת פרומע נשמה, וואָס האָט נישט אומזיסט געטראָגן די ווייסע גוט-ידישע יופע, און געהאַט אייגעלעך, אין וועלכע דער הימל האָט זיך געשפיגלט...

עס איז אַ פרומע קאָץ, אַ טבילה-קאָץ געווען! צען מאָל אין טאָג האָט זי זיך געוואָשן, און געגעסן האָט זי שטיל, ער-געץ אין אַ זיס, אין אַ ווינקעלע...

אַ גאַנצן טאָג האָט זי געכאַפט וואָס עס איז מילכיקס, און ערשט אַז די נאַכט איז צוגעפאַלן, האָט זי געגעסן פלייש, פשר מויון-פלייש...

און נישט געאַנילט זיך צו דער אַכילה, ווי אַ גראַפע זאָך, נישט געכאַפט און געשלונגען, ווי פרעסער טוען; נאָר בנעימות, שפילנדיק... זאָל דאָס מייזל לעבן נאָך אַ רגע, נאָך אַ רגע... זאָל עס אַ ביסל אַרומטאַנצן, אַפּציטערן, ווידי זאַגן, - אַ פרומע קאָץ כאַפט נישט...

אַז מען האָט אין שטוב אַריין דעם ערשטן זינגפויגל גע-בראַכט, האָט זי אויף אים באַלד רחמנות באַקומען. עס האָט זי ביים האַרץ אָנגעכאַפט.

- אַזאַ שיינס - זיפצט זי-אַזאַ קליינס, אַזאַ מחיהדיק פיי-געלע זאָל קיין עולם הבא נישט האַבן!
- און עס קען קיין עולם הבא נישט האַבן! - איז זיכער די קאָץ.

ערשטנט, וואָשט זיך עס דײַטשמעריש, מיטן גאַנצן לײַב
אין שײַסעלע וואָסער...

צווייטנס, אז מען האָט עס אײַנגעזעצט אין שטינג, איז עס
שוין אַ הייה רעה - כאָטש אַ יונג, זײַס און פײַן זײַנפײַגעלע.
האַלט עס שוין מער פון דינאַמיט, ווי פון שולחן-ערוך!
חײַנט דאָס זײַגען אַלײן! דאָס אויסגעלאָסע זײַגען, דאָס
קוקן גלײַך אָן שום דרך-ארץ אין הימל אַרײַן! זײַט רײַסן זיך
אַרויס פון שטינג צו דער זײַנדיקער וועלט, צו דער גרײַער לופט,
צום אָפּענעם פענצטער...

צײַ איז נאָך אַ מאָל אַ קאַץ אין אַ שטינג געזעסן? צײַ האָט
נאָך אַ מאָל אַ פרומע קאַץ אַזױ געפײַסן, אַזױ זמרי-בן-סלואַדיק
געפײַסן?

- און אַ שאָד! - וײַנט דאָס פרומע האַרץ אין דער פרו-
מער קאַץ. - עס איז דאָך אַ לעבעדיקע זאַך, אַ טײַערע נשמה,
אַ פונק פון דער הייך!

און דאָס גאַנצע אומגליק איז, וואָס דער זײַנדיקער גוף
איז אַזױ שײַן, דער עולם-הוה דעריבער - אַזױ גלוסטיק, דער
יצר-הרע אַזױ שטאַרק...

ווי קען אַזאַ קלײַן זײַס פײַגעלע זיך אַנטקעגן שטעלן דעם
שרעקלעכן גרויסן יצר-הרע?

און וואָס מער עס לעבט, אַלץ מער זײַנדיקט עס, גרעסער
ווערט זײַן די שטראָף...
האַ!

און אַ הייליק פײַער האָט זיך אָנגעצונדן אין דער קאַץ,
דאָס פײַער פון פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן... און זײַ איז
אַרויפגעשפרונגען אויפן טיש, וווּ די שטינג מיטן זײַנפײַגעלע
איז געשטאַנען און -

עס פלײַען שוין פּעדערן אין צימער...

מען האָט די קאַץ געשלאָגן... די שלעג נעמט זײַ אָן שאַר
לײַב... זײַ האָט פרום אָפּגעקרעכצט, אָפּגעמאַוטשעט אַ יאַמערלעכן
על חטא...

מער וועט זײַ שוין נישט זײַנדיקן...

די קלוגע קאץ פארשטייט, פאר וואָס מען האָט זי גע-
שלאָגן. מער וועט זי אויף קיין שלעג נישט פארדינען...
מען האָט זי געשלאָגן, פארשטייט די קאץ, דערפאר,
ווייל זי האָט פארפעדערט די שטוב, ווייל אויפן ווייסן געשטיקטן
טישטעך זענען געבליבן פלעקן פון בלוט.
און - אז מען האָט דעם צווייטן זינגפויגל געקויפט און
אין שטוב געלאָזט, האָט זי אים שוין שטיל און פֿיין דערוואַרגן
אין מיט די פעדערן צוזאמען אינגעשלאנגען...

מען האָט די קאץ געשמיסן...
אצינד האָט ערשט די קאץ פארשטאַנען, אז נישט וועגן
פעדערן גייט עס, נישט וועגן פלעקן פון בלוט אויפן טישטעך...
דער סוד איז, אז מען טאָר נישט טייטן, אז מען דאַרף ליב
האַבן, מוחל זיין, אז נישט מיט אַרבע מיתות בית-דין פאַרבע-
סערט מען די זינדיקע וועלט!
מען דאַרף מחזיר למוטב זיין, מוסר זאָגן, צום האַרץ רעדן!
א קאנאַרעק אַ בעל-תשובה קען קומען צו אַזאַ מדרגה, צו
וועלכער די פרומסטע קאץ וועט נישט דערגרייכן!
און די קאץ דערפילט, ווי עס וואַקסט אין איר דאַס האַרץ
פאַר פרייד! אויס אַלטע, שלעכטע און האַרטע צייטן! אויס בלוט
פאַרגיסן!

רחמנות, רהמנות, און נאָך אַ מאָל רחמנות...
און מיט רחמנות איז זי צוגעגאַנגען צום דריטן קאַנאַרעק!
- שרעק דיך נישט! - מאַכט זי מיט דער וויכסער שטי-
מע, וואָס איז אַ מאָל אַרויס פון אַ קאַצישן האַלדז. - זינדיק ביט-
טו, נאָר איך וועל דיר קיין שלעכטס נישט טאָן, ווייל איך האָב
רחמנות אויף דיר!

איך וועל דיר אפילו די שטינג נישט עפענען, איך וועל
דיך אפילו נישט אַנרירן!

דו שווינגסט? זייער גוט! איידער פרעכע לידער צו
זינגען, איז גלייכער צו שווינגן!

דו צאַפֿלסט? נאָך בעסער! צאַפֿל, צאַפֿל, מיין קינד, נאָר
נישט פאַר מיר, פאַרן בורא עולם צאַפֿל, פאַר זיין ליבן נאַמען!
הלוואי זאָלסטו שוין אַזוי בלייבן - שטיל, ריין און צאַפֿלידיק...

איך וועל דיר העלפן צאפלען! מיט מיין פרומער נשמה וועל
איך הויכן אויף דיר שטילקייט, זיסקייט און פרומקייט... מיט
מיין הויך זאָל אַרײַן אמונה אין דיין ליב, יראת שמים אין דיין,
נע ביינדרעלעך, תשובה און חרטה אין דיין הערצעלע!
און די קאָץ פילט ערשט. ווי גוט עס איז מוחל צו זיין,
ווי אַ פרייד עס איז יענעם אַרײַנצובלאָזן מיטן הויך פרומקייט
און ערלעכקייט...

און עס וואַקסט דאָס פרומע האַרץ אין דער פרומסטער
וויסער קאָץ -

נאָר דער קאַנאַרעק קען אין דער קאַצנלופט נישט אָטע-
מען -

עס האָט אים דערשטיקט!

אױב נישט נאָר העכער

(פון „חסידיש“)

און דער נעמיראַזער פלעגט סליחות צייט יעדן פרימאָרגן
נעלם ווערן, פאַרשווינדן!

מען פלעגט אים נישט זען אין ערגעץ: נישט אין שול,
נישט אין ביידע בתי-מדרשים, נישט בײַ אַ מנין, און אין דער
היים אַוודאי און אַוודאי נישט. די שטוב איז געשטאַנען אָפן.
ווער עס האָט געוואָלט, איז אַרײַן און אַרויס געגאַנגען; גע-
גנבעט בײַם רבין האָט מען נישט, אָפער קיין לעבעדיק
באַשעפּעניש איז נישט געווען.

ווי קען זײַן דער רבי?

ווי זאָל ער זײַן? מן הסתם אין הימל! ווייניק געשעפּטן
האָט אַ רבי פאַר ימים-נוראים צו פאַרזאָרגן? יידעלעך, קיין
צין-הרע, דאַרפן פרנסה, שלום, געזונט. גוטע שידוכים, חילן
גוט און פרום זײַן, און די זינד זענען דאָך גרויס, און דער
שטן מיט זײַנע טויזנט אויגן קוקט פון איין עק וועלט ביז
דער צווייטער, און ער זעט, און פאַרקלאַנט, און מסרס... און
ווער זאָל העלסן, אז נישט דער רבי?

אזוי האָט דער עולם געטראַכט.
איין מאָל איז אָבער אָנגעקומען אַ ליטוואַק, לאַכט ער!
איר קענט דאָך די ליטוואַקעס: פון מוסר-ספרים האַלטן זיי
זייעניק, דערפאַר שטאַפן זיי זיך אָן מיט ש"ס ופוסקים. ווייזט
דער ליטוואַק אַ בפירושע גמרא — די אויגן שטעכט ער אויס.
אַפילו משה רבינו, ווייזט ער, האָט פנים לעבן נישט געקאָנט
אַרויף אויפן הימל, נאָר זיך געהאַלטן צען טפחים אונטערן
הימל! נו, גיי שפאַר זיך מיט אַ ליטוואַק!

— ווו דען קומט אַהין דער רבי?
— מיין דאָגה! — ענטפערט ער און ציט מיט די אַקסל,
און תוך פּדי דבור (וואָס אַ ליטוואַק קען!) איז ער זיך מיישב
צו דערגיין די זאַך.

נאָך דעם זעלבן פאַרנאַכט, באַלד נאָך מעריב, גנבעט
זיך דער ליטוואַק צום רבין אין חדר אַרזין, לייגט זיך אונ-
טערן רבינס בעט, און לייגט. ער מוז אָפּוואַרטן די נאַכט און
זען, ווו דער רבי קומט אהין. וואָס ער טוט סליחות-ציט.
אַן אַנדערער וואָלט אפשר אינגעדרימלט און פאַרשלאָפן
די צייט. אַ ליטוואַק טוט זיך אָן עצה: לערנט ער זיך אויסנ-
זייעניק אַ גאַנצע מסכתא!

פאַר טאָג הערט ער, ווי מען קלאַפט צו סליחות.
דער רבי איז שוין נישט געשלאָפן אַ צייט. ער הערט
אימ שוין אפשר אַ גאַנצע שעה קרעכצן.

ווער עס האָט געהערט דעם נעמיראַווער קרעכצן, ווייס,
וויפֿל צער פאַר כל ישראל, וויפֿל יסורים עס האָט געשטעקט
אַין זיין יעדן קרעכצן... די נשמה פֿלעגט אויסגיין, הערנדיק
דאָס קרעכצן! אַ ליטוואַק האָט דאָך אָבער אַן איין האַרץ,
הערט ער צו און לייגט זיך ווייטער! דער רבי לייגט זיך אויך:
דער רבי, זאָל לעבן, אויפֿן בעט, דער ליטוואַק אונ-
טערן בעט.

דערנאָך הערט דער ליטוואַק, ווי די בעטן אין הויז
הייבן אָן סקריפען... ווי די בני-בית כאַפן זיך אַרויס פון די
בעטן, ווי מען מורמלט אַ יידיש וואָרט, מען גיסט וואַסער
אויף די נעגל, עס קלאַפן אויף און צו די טירן... דערנאָך
איז דער עולם אַרויס פון שטוב, עס ווערט ווייטער שטיל

און סינצטער, דורכן לאָדן שנינט קוים אַרײַן אַ קליין ביסל
ליכט פֿון דער לבנה...

מודה האָט ער געווען, דער ליטוואַק, אַז ווען ער איז
געבליבן איינער אַליין מיטן רבין, איז אים באַסאַלן אַן אימה.
די הויט איז שוין אים אויפגעלאָפֿן פֿאַר שרעק. די וואַרצלען
פֿון די פֿאות האָבן אים געשטאַכן אין די שלייפֿן ווי נאַרלעך.
אַ קלייניקייט: מיטן רבין, אין סליחות-צײַט, פֿאַר טאָג,
אַליין אין שטובּ!...

ענדלעך שטייט דער רבי, זאָל לעבן, — אויף...
פֿריער טיט ער וואָס אַ יוד דאַרף טאָן... דערנאָך גייט
ער אז צו דעם קליידער-אַלמער און נעמט אַרויס אַ פעקל...
עס באַווײַזן זיך פֿויערשע קליידער: לײוונטענע פֿלודערן, גרוי-
סע שטיוול, אַ סערמיענע, אַ גרויס היסל מילט אַ ברייטן לאַנגן
לעדערנעם פֿאַס, אויסגעשלאָגן מיט מעשענע נעגעלעך.
דער רבי טוט עס אָן...

פֿון דער קעשענע פֿון סערמיענע, שטאַרט אַרויס אַן
עק פֿון אַ גראָבן שטריק... פֿון אַ פֿויערשן שטריק!
דער רבי גייט אַרויס; דער ליטוואַק — נאָך!
דורכגייענדיק, טרעט אָפֿ דער רבי אין קיך, בייגט זיך
אַײַן, פֿון אונטער אַ בעט נעמט ער אַרויס אַ האַק, פֿאַרלייגט
זי אונטערן פֿאַס און גייט אַרויס פֿון שטובּ.

דער ליטוואַק ציטערט, נאָר ער טרעט נישט אָפֿ.
אַ שטילער ימים-נוראימדיקער פֿחד וויגט זיך איבער
די טונקעלע גאַסן. אָפֿט רײַסט זיך אַרויס אַ געשריי פֿון
סליחות פֿון ערגעץ אַ מנין, אָדער אַ קראַנקער קרעכץ פֿון ער-
געץ אַ פענצטער... דער רבי האַלט זיך אַלץ אין די זײַטן
פֿון די גאַסן, אין די שאַטן פֿון די הײַזער... פֿון איין הויז
צום אַנדערן שחיימט ער אַרויס און דער ליטוואַק נאָך אים...
און דער ליטוואַק הערט, ווי זײַן אייגן האַרץ קלאַפֿט
מישט זיך צוזאַמען מיטן קול פֿון רבינס שווערע טריט; אָבער
גיין גייט ער, און קומט צוזאַמען מיטן רבין אויס דער שטאַט
אַרויס.

הינטער דער שטאַט שטייט אַ וועלדל.
דער רבי, זאָל לעבן, נעמט זיך אין וועלדל אַרײַן. ער

מאכט א דרייסיק-פערציק טריט און שטעלט זין אָפּ בני אַ
ביימל, און דער ליטוואַק ווערט נבהל ונשתומם זעענדיק, ווי
דער רבי נעמט אַרויס פון פּאָס די האַק און שלאָגט אין
ביימל אַרײַן.

ער זעט, ווי דער רבי האַקט און האַקט, ער הערט ווי
דאָס ביימל קרעכצט און קנאַקט. און דאָס ביימל פּאַלט, און
דער רבי שפּאַלט עס אויף ליפּעס... די ליפּעס — אויף דינע
שייטלעך; און ער מאַכט זיך אַ בינשל האַלץ, נעמט אַרום
מיטן שטריק פון קעשענע, ער וואַרפט דאָס בינשל האַלץ איי-
בער די פלייצעס, שטעקט צוריק אַרײַן די האַק אינעם פּאָס,
לאָזט זיך אַרויס פון וואַלד צוריק אין שטאָט אַרײַן.

אין אַ הינטערגעסל שטעלט ער זיך אָפּ בני אַן אַרעם,
האַלב אינגעבראָכן היול און קלאַפּט אָן אין פענצטערל.
— ווער איז? — פּרעגט מען דערשראָקן פון שטוב אַרויס.
דער ליטוואַק דערקענט, אז עס איז אַ קור פון אַ יידענע,
פון אַ קראַנקער יידענע.

— יא! — ענטפּערט דער רבי אויף פּויעריש לשון.

— קטאָ יא? — פּרעגט מען ווייטער פון שטוב.

און דער רבי ענטפּערט ווייטער אויף מאַלאַרוסיש לשון:

— וואַסיל!

— וואַס פאַר אַ וואַסיל און וואַס חילסטו, וואַסיל?

— האַלץ—וואָגט דער פאַרשטעלטער וואַסיל, — האָב איך צו

פּאַרקויסן! זייער בייק... בחצי חנם האַלץ!

און, נישט וואַרטנדיק אויף תשובה, נעמט ער זיך אין

שטוב אַרײַן.

דער ליטוואַק גנבעט זיך אַרײַן אין בנים גרויען
ליכט פון פּײַען מאַרגן זעט ער אַן אַרעמע שטוב, צעבראָכן,
אַרעם פּליי-בית... אין בעט ליגט אַ קראַנקע יידענע, פאַרחיקלט
מיט שמאַטעס, און זי וואָגט מיט אַ ביטער קור:

— קויפּן? מיט וואַס זאָל איך קויפּן? וווּ האָב איך,

אַרעמע אַלמנה, געלט?

— איך וועל דיר באַרגן! — ענטפּערט דער פאַרשטעלטער

וואַסיל. — אין גאַנצן זעקס גראַשן!

— פון וואָנען וועל איך דיר באַצאָלן? — קרעכצט די אַרעמע יידענע.

— נאַריש מענטש, — מוסרט זי דער רבי. — זע, דו ביסט אַן אַרעמע קראַנקע יידענע און איך געטרוי דיר דאָס ביסל האַלץ, איך בין בטוה, אַז דו וועסט באַצאָלן; אין דו האָסט אַזאָ שטאַרקן, גרויסן גאַט, און געכרויסט אים נישט... און האָסט אויף אים אויף נאַרישע זעקס גראַשן פאַרן ביסל האַלץ קיין בטחון נישט!

— און ווער וועט מיר איינהייצן? — קרעכצט די-אַלמנה. — איך האָב דען כוח אויפצושטיין? מיין זון איז אויף דער אַר-בעט געבליבן.

— איך וועל דיר איינהייצן אויך, — זאָגט דער רבי. און אַרײַנגלייגנדיק דאָס האַלץ אין אויוון, האָט דער רבי קרעכצנדיק געזאָגט פון סליחות דעם ערשטן פּומון... און אַז ער האָט עס אונטערנעצונדן, און דאָס האַלץ האָט פריילעך געברענט, האָט ער געזאָגט, שוין אַ ביסל לױס-טיקער פון די סליחות דעם צווייטן פּומון... דעם דריטן פּומון האָט ער געזאָגט, ווען עס האָט זיך אויסגעברענט און ער האָט די בלעך פאַרמאַכט...

דער ליטוואַק, וואָס האָט דאָס אַלץ געזען, איז שוין גע-בליבן אַ געמיראַווער חסיד. און שפעטער, אויב אַ חסיד האָט אַ מאָל דערציילט, אַז דער געמיראַווער הייבט זיך אויף, סליחות-ציט, יעדן פרימאַרגן, און פליט אַרויף אין הימל אַרײַן, פלעגט שוין דער ליטוואַק נישט לאַכן, נאָר צוגעבן שטילערהייט: — אויב נישט נאָך העכער!

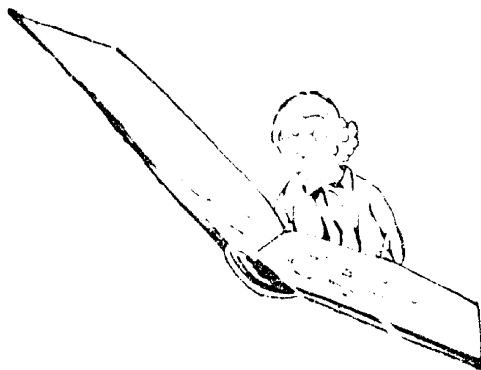
Oplata pocztowa uiszczona gotówką -

.גל 60 ז"ג"פ **№ 5** **20 MARCA 1938**

„K i n d e r - F r a j n d ”

DWUTYGODNIK Wydanie A

Adres redakcji i administracji: Warszawa I, Nowolipki 30 m. 31

Wydawnictwo „Kinder-Frajnd”, Warszawa